

Fokus på pleje af de følsomme naturtyper

For at vedligeholde lysåbne, følsomme naturtyper er der behov for pleje, der reducerer næringsstofpuljen, og som skaber og vedligeholder egnede voksesteder for lys- og forstyrrelseskrævende arter.

Seniorrådgiver Rita Merete Buttenschøn
Københavns Universitet
Det Biovidenskabelige Fakultet
Skov & Landskab
rmb@life.ku.dk

De fleste (arealmæssigt mest omfattende) af vore følsomme naturtyper er afhængige af et lavt næringsstofniveau, lysåbne forhold samt en drift eller pleje, der hindrer, at hurtigvoksende planter udkonkurrerer lyskrævende arter. For at vedligeholde og genskabe disse naturtyper med høj naturkvalitet er der brug for plejemetoder, der kan reducere næringsstofpuljen, vedligeholde lysåbne forhold, og som giver en påvirkning, der betyder, at forstyrrelseskrævende arter kan trives.

Fjernelse af næringsstoffer

Næringsstofpuljen kan nedbringes ved, at der fjernes biomasse ved f.eks. rydning af træer og buske, høslæt eller afbrænding. I naturtyper på lavbundsjord kan mængden af tilgængelige næringsstoffer mange steder desuden reduceres gennem regulering af vandstanden. En øget vintervandstand med vandmætning af jordbunden skaber mulighed for opbygning af tørve og en binding af næringsstoffer.

Retablering af en naturlig hydrologi er mange steder en forudsætning for at hindre tilgroning af følsomme naturtyper.

Rydning af træer og buske

Mange naturarealer er under tilgroning med træer og buske. Tilgroning øger næringsstofpuljen gennem en øget deposition af kvælstof, og ved at træernes dybe rodnet henter næringsstoffer op fra dybereliggende jordlag. Enkelte arter som gyvel og rød-el har kvælstoffikserende bakterier, der øger kvælstofniveauet. Tilgroning udkonkurrerer ligeledes den lysåbne plantevækst. Skyggevirksomhed i kombination med et øget næringsstofniveau fremmer en artsfattig, græsdomineret plantevækst, f.eks. domineret af krybende hestegræs.

Ved rydning af træer og buske kan der fjernes store mængder næringsstoffer. Det er vigtigt, at det nedskårne træ (inklusive grene og løv) fjernes fra arealet for at give en gunstig effekt på næringspuljen og naturtilstanden. Knusning eller slåning af ny op-

vækst uden fjernelse af materialet kan være til mere skade end gavn i forhold til næringsstofniveau og naturindhold og bør på følsomme naturarealer følges op af pleje, der fjerner næringsstoffer og fører. Igangværende undersøgelser og praktiske forsøg med høst af biomasse fra naturarealer til bioenergi kan måske være en hjælp hertil. Der er generelt et behov for at følge op på rydning med græsning eller høslætsdrift på græs- og halvgræsdominerede naturtyper.

Høslæt og græsning

Ved tidligt høslæt og/eller flere slæt pr. sæson fjernes der flere næringsstoffer end ved et sent høslæt, hvor en del af næringsstofferne atter er blevet opmagasinerede i rodsystemerne igen. Et sent høslæt giver til gengæld flere plantearter mulighed for at sætte frø og fungere som nektarplanter for insekter m.v.

Ved græsning af naturarealer fjernes der en begrænset mængde af næringsstoffer, >10 kg N/ha/år, svarende til ca. 10% af

det, der kan fjernes fra tilsvarende areal ved hjælp af høslæt. En stor del af den plantevækst dyrene optager afsættes igen på arealet som gødning. Dyrene omfordeler næringsstofferne i forhold til deres foretrukne hvile og opholdspladser. Fjernelse af næringsstoffer fra følsomme naturtyper kan øges ved, at der inddrages mindre følsomme arealer f.eks. højtliggende græsarealer eller skov, der er attraktive som hvileplads eller overnattingssted i en græsgang.

En vigtig funktion ved høslæt og græsning er at hæmme fremvækst af høje, hurtigvoksende arter samt opbygning af førne. Høj, tæt plantevækst eller et tyndt lag førne kan spærre for mere end 90% af lysgennemfald til jordoverfladen. Det har stor betydning for hvilke plantearter, der kan spire. Mange af de karakteristiske urter fra lysåbne naturtyper er afhængige af lys til jordbunden både for at spire og vokse op. Mange græsser kan derimod spire under skygge eller formere sig vegetativt ved mangel på lys. Ud over at skabe egnede spirebede for lyskrævende arter bidrager især græsning også til spredning af frø og udvikling af en mosaik af nicher over gradienter af næringsstofniveauer, lys- og strukturforhold.

Græsningstrykket har stor betydning for, hvordan et naturområde udvikler sig. Mens overgræsning tidligere har forringet naturtilstanden, er det i dag i højere grad mangel på græsning eller for lavt græsningstryk, der er problemet. Der er dog stor forskel på hvad, der er det optimale græsningstryk for en række dyre- og plantearter. Det øgede næ-

ringsstofniveau på mange af vore følsomme naturtyper betyder, at græsning ofte er utilstrækkelig som plejemetode og bør suppleres af metoder, der mere effektivt reducerer næringsstofpuljen.

Litteratur

Buttenschøn RM. 2007. Græsning og høslæt i naturplejen. Miljøministeriet og Skov & Landskab, Københavns Universitet. Kan hentes på <http://www.blst.dk>. ■